

Paradijsvogels en Kroonduiven

Indische-Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea

In de jaren 1945 tot halverwege de jaren zestig werden 250 duizend Indische-Nederlanders naar Nederland gepatriëerd. Minder bekend is dat velen hun geluk zochten in voormalig Nieuw-Guinea. Toen op 27 december 1949 het bestuur over Nederlands-Indië werd overgedragen aan de Indonesische overheid was Nieuw-Guinea in de soevereiniteitsoverdracht niet meegenomen. Enkele duizenden Indische-Nederlanders besloten om dit laatste kroonjuweel als nieuw thuisland te beschouwen. Het eiland was echter nauwelijks ontgonnen en bezat amper voorzieningen. Men ging een onzekere toekomst tegemoet, maar kon, hoe dan ook, in vrijheid leven. In een wereld die hen bekend voorkwam en die betrekkelijk dicht bij hun geboortegrond lag. Zij konden niet bevroeden dat Nieuw-Guinea inzet zou worden in het almaar oplopende steekspel tussen de Nederlandse en de Indonesische overheid, gesteund door de Verenigde Naties en de VS. Nederland droeg Nieuw-Guinea op 1 oktober 1962 over aan de VN, waarna het uiteindelijk in Indonesische handen kwam. De circa 13.000 Indische-Nederlanders moesten voor de tweede keer 'hun land' verlaten. Het boek bevat persoonlijke vertellingen van betrokkenen die in combinatie met het beeldmateriaal (circa 200 foto's) een indringend beeld van deze groep geven.

Paradijsvogels en kroonduiven
Indische Nederlanders in voormalig
Nieuw-Guinea
Door Tjaal Aeckerlin
KIT publishers, 160 pagina's (hardcover)
ISBN: 9789460210494
Prijs: € 24,50
Verschijnt april 2010

Onderkomen Blakstraat, 1951.

Perkara's

Mijn pa beschikte op het kazerneterrein op het hoger gelegen Ifar over een eenvoudig gemeubileerde quonsetwoning. Het bevond zich op een minuut lopen van het kantoor van de krijgsraad waar hij als griffier werkte. Mijn zus Tek en ik voelden ons al meteen na aankomst ontheemd in het barakkendorp van verweerde golfplaten en door de zon gebleekt houtwerk. Een militair zette ons met zijn jeep bij de voordeur af nadat we, tijdens onze eerste wandeling, hopeloos verdwaald raakten. De rit duurde slechts enkele seconden. Zodra het voorval hem ter ore kwam, verliet mijn vader speciaal zijn bureau. 'Geen omgang met soldaten', beet hij ons

toe. Het handjevol Indische jongens dat, in opdracht van de Dienst Economische en Technische Aangelegenheden, onderhoud op het terrein pleegde, moest zich enkele dagen later bij hem melden na een vriendelijk: 'Dag.' 'Dag', hadden Tek en ik neutraal teruggeroepen.

Ze kregen een ellenlange zedenpreek. De binnen Indische kringen bekende aanspreekvorm voor ouderen wilde hij ook nooit meer horen. 'Het is meneer en geen Paatje.'

Mijn zus en ik waanden ons niet meer dan twee huissloven die in de ochtenduren mieren sporen wegveegden en 's avonds als dienstertjes opdraafden voor de bridgende heren in ons huis. Mijn broer Broerie verkende ondertussen bijna dagelijks, al liftende, de omgeving en vond al snel aansluiting bij leeftijdsgenoten in Hollandia-Binnen. Tek ontdekte bij toeval dat mijn pa een nieuwe relatie was aangegaan. De ons voorgespiegelde hereniging met mijn moeder, die zich nog in Makassar bevond, leek hiermee voorgoed van de baan te zijn. Mijn zus

Boeli met kinderschare, circa 1955

barstte ongenadig tegen hem uit waarna ze een tijdlang haar lippen verzegeld hield. Ik kon haar niet op andere gedachten brengen toen ze haar boeltje bij elkaar pakte om in Sentani de administratie van een toko op zich te nemen. Ze beloofde me om, zo vaak als mogelijk, langs te komen.

Om de hbs in Hollandia-Binnen te kunnen bezoeken, ging ik 'in de kost'. Mijn hospita moet ongetwijfeld bekend hebben gestaan als bovenmatig streng. Anders had mijn vader nooit zijn goedkeuring gegeven. Ik verwachtte dat ik onder een zeer zwaar regime terecht zou komen, maar er werd helemaal niet naar mij omgekeken. Mijn kamer in een barak aan de Biakstraat bevatte het hoogst noodzakelijke en in het eetgedeelte kreeg ik drie keer per dag een maaltijd opgescheppt. Een aantal alleenstaande werkers uit de omliggende loodsen maakten eveneens, tegen betaling, van het 'restaurant' gebruik. Of ze lieten er hun rantangs, hun etensdragers, vullen. Bij een deel van deze Indische jongensgroep vond ik iets van een familiegevoel

terug. Terwijl ik in mijn boeken neusde, trokken ze hun sigarettentinnetsjes met Players open. Ze namen plaats tegen de wanden en dempten hun stemmen om mij zo min mogelijk te storen. Ik snoepte mee van hun, om beurten gekochte, loteks. Groentegerechten van kousenband en jonge papaja. En met een half oor luisterde ik naar hun verhalen over bouwconstructies of de exotische filmactrice Dorothy Lamour die bij de openluchtbioscoop te zien was geweest.

Soms mondde een meningsverschil uit in een handgemeen die dan uit beleefdheid buiten werd beslecht. Ik leerde dat er in dit soort situaties weinig te bemiddelen viel. Daarbij zouden ze de volgende dag toch weer broederlijk mijn kamer binnenvallen. In Hollandia werd elke misstap, affaire of perikara, zoals we een spraakmakende kwestie noemden, breed uitgemeten. Ook over mijn onschuldige contacten bestonden verhalen. Een meisje diende immers op gepaste afstand van de heren te blijven om niet als del aangemerkt te worden.

Ik gaf onbedoeld toch verder voer aan het roddelcircuit.

Mijn leven stond op zijn kop en ik dacht dat mijn familie mij zou verstoten. Maar mijn vader, Tek en Broerie besloten mij te beschermen en sloegen de handen ineen. Ze regelde mijn bruiloft en verzamelden spulletje voor het komende moederschap. Vanaf mijn zeventiende ronde ik een huishouden, maar er bleef genoeg energie over om via een cabaretgezelschap naar het leven te knipogen. Hollandia, met zijn paar duizend inwoners, kon soms als een beklemmend dorp aanvoelen.

Jaren later kwam ik bij het gouvernement te werken. Daar leerde ik het woord 'briefcensuur' kennen, waarbij binnenkomende en uitgaande post werd gescreend. Ook in die kringen hield men elkaar nauwgezet in de gaten.

Boelie Trouerbach, Hollandia-Binnen 1953